Huoltovarmuuskeskus

Huoltovarmuuskeskuksen lausunto Valtioneuvoston selontekoon valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2026–2037

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Katriina Viljanen
Johtava varautumisasiantuntija

Huoltovarmuuskeskuksen päähuomiot selonteosta

- Huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta annetun lain (107/2026) 1 §:n mukaan huoltovarmuudella tarkoitetaan väestön toimeentulon ja suojaamisen, maan talouselämän, maanpuolustuksen sekä turvallisuuden kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen, välttämättömien tavaroiden, materiaalien ja palveluiden tuotannon ja saatavuuden sekä kriittisen infrastruktuurin turvaamista normaaliolojen vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta ja niiden aikana.
- HVK katsoo, että liikennejärjestelmä on huoltovarmuuden kannalta välttämätön järjestelmä.
- Valtioneuvoston päätöksen huoltovarmuuden tavoitteista (568/2024) luvussa 4.2. mainitaan, että yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja väestön toimeentulon tarvitsemien kuljetusten edellytykset turvataan kaikissa tilanteissa.
- Kilpailukykyinen talous ja toimivat markkinat ovat huoltovarmuuden perusta. Sujuvan liikkumisen ja kuljetukset mahdollistava liikennejärjestelmä on väestön toimeentulon, elinkeinoelämän kilpailukyvyn ja maanpuolustuksenkin yksi perusta.
- HVK:n näkemyksen mukaan selonteossa on käsitelty kattavasti liikennejärjestelmän nykytilaa ja toimintaympäristön muutoksia, kehittämistä eri kuljetusmuotojen, henkilö- ja tavaraliikenteen, väylärahoituksen sekä liikenteen hallinnan ja ohjauksen näkökulmia.
- Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteet (toimivuus, turvallisuus, kestävyys) ja läpileikkaavat näkökulmat(tehokkuus, saavutettavuus ja resilienssi) tukevat huoltovarmuutta.
- Selonteossa on hyvin tunnistettu liikennejärjestelmän keskeinen merkitys Suomen huoltovarmuudelle, maanpuolustukselle ja kokonaisturvallisuudelle, joka on korostunut Venäjän hyökkäyssodan alkamisen jälkeen.
- Pohjoismainen ja eurooppalainen varautumis- ja liikennealan yhteistyö on tärkeää, ja NTPC luo hyvän pohjan tälle.

Liikennemuotokohtaiset huomiot

- Tie- ja rataverkko
  - Perusväylänpidon rooli huoltovarmuuden kannalta keskeinen; sen rahoitustason nosto erittäin kannatettava.
  - Vilkkaasti liikennöityjen väylien kunto ja välityskyky ovat tärkeitä myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.
  - Siltojen kunto ja kantavuus ovat kriittisiä sekä huoltovarmuudelle että erikoiskuljetuksille.
  - Työssäkäyntiliikenteen sujuvuus keskeistä henkilöliikenteessä.
- Merenkulku ja satamat
  - Toimiva meriliikenne, mukaan lukien talvimerenkulku, on ulkomaankaupan kuljetusten perusta myös poikkeusoloissa ja Suomelle kriittistä.
  - Jäänmurtokaluston uusiminen ja vaihtoehtoisten yhteyksien turvaaminen ovat tärkeitä.
  - Satamat ovat kriittisiä solmukohtia; niiden energia- ja polttoainesaannin turvaaminen sekä kyber- ja hybridiuhkiin varautuminen tärkeää.
- Lentoliikenne
  - Lentoasemilla on merkittävä rooli kansainvälisessä saavutettavuudessa ja huoltovarmuudessa.
  - Keskeisiä ovat lentoasemat, joilla on säännöllistä ja tiheätaajuista liikennettä.
- Poikkileikkaavat teemat
  - Vaihtoehtoisten polttoaineiden sekä sähkönjakelun varmistaminen on tärkeää myös häiriötilanteissa.

Poikkeusolojen vakuutustakuu

- Poikkeusolojen vakuutustakuulain ajantasaisuus on tärkeä kaupallisen meriliikenteen ja rajat ylittävien kuljetusten jatkuvuuden turvaamiseksi.
- Selonteossa todetaan, että jännitteiden kasvusta tai hybridivaikuttamisesta johtuva kauppamerenkulun häiriintyminen Itämerellä voi johtaa kauppa-alusten vakuutus-kustannusten merkittävään nousuun, mikä toteutuessaan vaikeuttaisi alusten liikennöintiä tai ainakin nostaisi kuljetuskustannuksia.
- Laki poikkeusolojen vakuutustakuusta (408/2007) tuli voimaan 1.5.2007. Sen tarkoituksena on varmistaa valtion kyky turvata väestön toimeentulolle ja elinkeinoelämän toimivuudelle keskeisten kuljetusten jatkuvuus kaikissa olosuhteissa.
- Toimintaympäristön muutos, erityisesti Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan, edellytti poikkeusolojen vakuutustakuulainsäädännön ajantasaistamista. Päivitetty laki (473/2023) astui voimaan 1.4.2023. Muutokset täsmensivät aiempaa sääntelyä muuttamatta lain perusperiaatteita.
- HVK pitää kriittisenä, että lainsäädännön kokonaisarviointi ja mahdollinen päivittäminen sisällytetään seuraavaan hallitusohjelmaan. Tämän tavoitteena on varmistaa, että vakuutustakuu tai vastaavat järjestelyt ja niihin liittyvät menettelyt vastaavat poikkeusolojen vaatimuksia ja turvaavat kauppamerenkulun jatkuvuuden.
- Tämä on olennainen osa liikennejärjestelmän kriisinkestävyyttä, mutta jää selonteossa hyvin kevyesti käsitellyksi.

Rahoitukseen liittyvät huomiot

- Perusväylänpito ja korjausvelka
  - Selostuksessa ehdotetaan nostaa nykyisen liikenneinfran perusväylänpidon tasoa 460–580 miljoonalla eurolla vuosiksi 2030–2037. Perusväylänpidon rahoituksen vuosittainen taso nousee tällöin noin 1,74 mrd. eurosta 1,86 mrd. euroon. Perusväylänpidon rahoituksen tason nosto on välttämätön ja erittäin kannatettava.
  - Korjausvelka kasvaa edelleen ja sen kasvu huolestuttaa HVK:ta.
  - Rahoituksen riittävä taso on turvattava jo ennen vuotta 2030 ja varmistettava yli hallituskausien.
- Infran kehittäminen ja sotilaallinen liikkuvuus
  - Kehittämishankkeet (yhteensä yli 6 mrd €) ja sotilaallisen liikkuvuuden investoinnit (n. 3,5 mrd €) tukevat myös huoltovarmuutta.
  - Sotilaallisen liikkuvuuden rahoituksen kohdistuksessa huomioitava markkinaehtoinen toiminta normaalioloissa.
  - Kriittisten hankkeiden rahoitus tulee turvata valtion talousarviossa.
- Eri rahoituskanavia (Naton rahoituslähteet, EU-rahoitus) täysimääräinen hyödyntäminen on tärkeää.
- Huoltovarmuus perustuu olemassa olevaan liikenneinfraan, sen ylläpito ja kehittäminen on taloudellisesti välttämätöntä.

Huoltovarmuuskeskus

Fiksua huoltovarmuutta yhdessä.

Varmuuden vuoksi.

huoltovarmuuskeskus.fi varmuudenvuoksi.fi